

๓๕. การระลึกชาติได้เป็นภาพนิมิตแห่งความทุกข์

Recalling a Previous Life as the Mental Signs of Suffering

ขอน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

In Honor of the Blessed One of the Fully Enlightened One

By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network, 2016

ความสำคัญของบทความ

การระลึกชาติได้นั้น เป็นอานิสงส์ที่ประเสริฐเยี่ยมอย่างหนึ่งในผลแห่งการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่การนำเอาผลแห่งการยังรู้เห็นเรื่องราวในอดีตมาเป็นกรรมเครื่องชักนำชีวิตในปัจจุบันนั้น ย่อมเป็นเรื่องไม่เหมาะสมกับกุศลกรรมทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต เพราะอาจเป็นเหตุให้จิตวิปลาสหรือเป็นอคติต่อความนึกคิดทั้งหลายที่ถูกต้อง ที่พิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญาและเหตุผลตามเป็นจริงได้ แต่อย่างไรก็ตาม การระลึกชาติได้นั้น ความเอาความรู้ดังกล่าวมานั้น มาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาหรือวิปัสสนากรรมฐาน ให้เกิดปัญญาเข้าถึงไตรลักษณ์ (ธรรมนิยาม ๓-ธรรมฐิติ) ทำให้เกิดความศรัทธาปสาทะเลื่อมใสในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น สามารถนำมาพิสูจน์ตรวจสอบจนความจริงได้ ไม่ใช่เรื่องมงายไม่มีเหตุผล เรื่องราวในอดีตทั้งหมดเป็นเรื่องความทุกข์ ที่ทำให้ตนเวียนว่ายตายเกิดจนดำเนินมาถึงชาติปัจจุบันนี้ เรียนรู้ให้เป็นอย่างดี แต่อย่าไปติดอยู่กับเรื่องนั้นๆ นำมาทำให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งประณีตในเรื่อง “กฎแห่งกรรม” และ “กัมมัสสกตา” (กฎแห่งกรรมของสัตว์) อย่าไปทำให้เป็นเรื่องการต้องตามหากันในชาตินี้ เพื่อมาสร้างมาประกอบทุกข์กันใหม่ให้เสียเวลาไปเปล่าๆ ยิ่งบาปหนักขึ้นไปอีก ถ้านำเรื่องตาทิพย์นี้มาใช้ในการหาถิ่นเอาเปรียบคนอื่น เช่น ทำตนเป็นหมอดูทำนายพยากรณ์ชีวิตคนอื่นอันไม่ควรแก่ฐานะ สร้างความมงายหลงใหลให้เกิดขึ้นในตนเองและคนอื่น คือ ประกอบทุกข์ให้เกิดขึ้นด้วยความเบียดเบียนในที่สุด.

บทความที่ ๓๕ ประจำปี ๒๕๕๕ – การระลึกชาติได้เป็นภาพนิมิตแห่งความทุกข์

เมื่อผู้บำเพ็ญเพียรภาวนากรรมฐานได้เจริญรูปฌานจนถึงที่สุด คือ “จตุตถฌาน” ซึ่งจิตประกอบด้วยองค์ฌาน ๒ ได้แก่ (๑) *อุเบกขา* กับ (๒) *เอกัคคตาแห่งสมาธิ* โดยปกติแล้ว ย่อมเกิดอานิสงส์แห่งการปฏิบัติที่ถูกต้อง นั่นคือ การบรรลุถึงความรู้แจ้งแห่งวิชา ที่เรียกว่า “*บุพเพนิวาสานุสสติญาณ*” หมายถึง ญาณเป็นเหตุระลึกขันธ์ที่อาศัยอยู่ในก่อนได้ หรือระลึกชาติได้ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่ “*จิตแห่งสติสัมปชัญญะ*” (จิตตัวผู้วิปัสสนา) ได้ประมวลผลเป็นภาพนิมิตย้อนหลังกลับไปสู่ห้วงเวลาในอดีต และกำหนดรู้ภาพนิมิตนั้นเป็นขั้นในเวลาที่แตกต่างกัน ที่เวียนว่ายตายเกิดในกระแสแห่งสังสารจักร ซึ่งเป็นสภาพแห่งทุกข์ นั่นเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ “*อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์*” ที่เกิดขึ้นแล้วดับไปในอดีต การระลึกชาติจะย้อนกลับไปได้ไกลแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับพลังจิตของบุคคลนั้นๆ พึงกระได้มากน้อยแตกต่างกันไป ภาพนิมิตที่เห็นในอดีตเกิดจากความบริสุทธิ์ของ “*สัญญา*” อันเป็นความทรงจำที่เก็บไว้ในปัจจุบัน ความแม่นยำและความถูกต้องจึงขึ้นอยู่กับความบริสุทธิ์ของ “*ญาณทัสสนะ*” คือ ปัญญาหยั่งรู้เห็นจริง แต่ถ้าเกิดจากจิตที่ไม่บริสุทธิ์ด้วยนิวรณ์ โดยมีกิเลสเข้าครอบงำเจตนา (สัญญาเจตนา) แล้วปรุงแต่งภาพนิมิตไปตามอำเภอใจนั้น เรียกว่า “*จิตฟุ้งซ่าน*” หรือเรียกอีกอย่างว่า “*รัมมมุตัจจะ-ธรรมมัจจ*” คือ ความฟุ้งซ่านด้วยสำคัญผิดในธรรม คือ ความฟุ้งซ่านเนื่องจากเกิด “*วิปัสสนูปกิเลส ๑๐*” ได้แก่ ๑. *โอภาส-แสงสว่าง* ๒. *ปีติ-ความอิ่มใจปลาบปลื้มเต็มไปทั้งตัว* ๓. *ญาณ-ความรู้ที่คมชัด* ๔. *ปีสัททริ-ความสงบเย็นกายใจ* ๕. *สุข-ความสุขนำขึ้นทั่วทั้งตัวที่ประณีตอย่างยิ่ง* ๖. *อิโมกข์-ศรัทธาแรงกล้าที่ทำให้ใจผ่องใสอย่างยิ่ง* ๗. *ปักคาหะ-ความเพียรที่พอดี* ๘. *อุปฏิฐาน-สติชัด* ๙. *อุเบกขา-ความวางจิตเป็นกลางที่ลงตัวสนิท* ๑๐. *นิกันติ-ความจิตใจพอใจ อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น แล้วสำคัญผิดว่าตนบรรลุธรรม คือ มรรค-ผล-นิพพาน* จิตก็เลยคลาดเขวออกไปเพราะความฟุ้งซ่านนั้น “*ไม่เกิดปัญญาที่จะเห็นไตรลักษณ์ได้จริง*” นั่นคือ จิตคิดไปเอง สะกดจิตตัวเองไปในอาการต่างๆ นานา ที่เรียกว่า “*เสียดสี*” ไม่ประกอบด้วย “*สติสัมปชัญญะ*” (สติปัญญา) ซึ่งก็ไม่แตกต่างจาก “*คนบ้า*” นั่นเอง ในการกำหนดรู้เรื่องราวในอดีตได้ แล้วไม่เข้าไปยึดมั่นเป็นผลในปัจจุบันได้ จึงเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เพียงแต่เข้าใจถูกต้องถึงสภาพแห่งทุกข์ (ทุกข์ตา) ไม่ไปหลงภพภูมิครั้งอดีตนั้นๆ แล้วมาตามหาพรรคพวกในชาติปัจจุบัน สร้างความเดือดร้อนและความวุ่นวายขึ้นอีก ทำให้ขาดความก้าวหน้าในการปฏิบัติเจริญภาวนาเปล่าๆ เพราะจิตยังเรียกร้องถึงอดีตอีก ทั้งที่ทุกอย่างมันผ่านไปแล้ว ต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและอ่อนไหวต่ออนาคตของการเจริญภาวนากรรมฐาน ที่สำคัญทำให้เสียภาพพจน์ต่อผู้ปฏิบัติธรรมด้วยกันเปล่าๆ ประการสำคัญ อาจถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกลิเกหลงโรง ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยๆ ตามสถานปฏิบัติธรรม ทำให้เสียชื่อเสียงคนมามากมายเช่นกัน เรื่องนี้จึงควรตัดขาดให้ได้ ไม่ไปใฝ่หาเรื่องให้เกิดขึ้นอีก ปกติแล้วแล้วอยู่กับปัจจุบันดีกว่า ก็ให้ ทำ-พูด-คิด แต่ในสิ่งดีๆ เป็นบุญกุศลดีกว่า ล้วนแต่เป็นกรรมดีหรือกุศลกรรม เพื่อเป็นฐานสำคัญให้เข้าถึง “*โลกุตตรธรรม*” ให้ได้ในชาตินี้ โดยพิจารณาเรื่อยๆ ว่า ไม่เพติดเพติดกับโลกทั้งปวง และไม่ปรารถนา กับสังขารทั้งหลาย ซึ่ง

ประกอบด้วย *ภพ-ชาติ-ชรา-พยาธิ-มรณะ-โสกะ* และ *สังกิเลสทั้งหลายเป็นธรรมดา* คือ ไม่จิตใจอยู่กับเรื่องราวในอดีต จนทำให้จิตเศร้าหมอง แล้วมี *อวิชชา-ตัณหา-อุปาทาน* เข้ามาปิดกั้นปัญญาจนคลาดเคลื่อนจากเป็นจริง บุคคลผู้ประมาทในธรรม ไม่ประกอบด้วย “*สัมมาทิฐิ*” และ “*สัมมาสังกัปปะ*” ย่อมหลงทางในภพภูมิของการเจริญภาวนาธรรมฐานได้ เพราะพิจารณาสภาพธรรมปราศจาก “*สติสัมปชัญญะ*” นั่นคือ กลัปกลายเป็น “*อโยนิโสมนสิการ*” แทนที่จะเป็น “*โยนิโสมนสิการ*” (ทิพจักขุญาณ-ธรรมฐิติญาณ) ด้วยการถือปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า กลับออกนอกกลุ่มนอกรทางเข้าป่าไปอย่างไม่รู้ทิศทาง แล้วยังถือทิฐิว่าตนเองได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแล้วเสียอีก การเริ่มต้นที่ถูกต้องจึงเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญในการก้าวเดินไปสู่กระแสแห่งอริยมรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อย่าไปเอาวาระแห่งกรรมฝ่ายอกุศลธรรมของผู้อื่นมาเป็นข้อสนับสนุนแห่งมิจฉาทิฐิของตน ว่าไม่เชื่อคำพูดของตนจึงเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นต้น การหาข้อสนับสนุนเช่นนั้น แล้วนำมายืนยันทัศนคติของตนอย่างผิดๆ ยิ่งทำให้เกิดแนวคิดการแลกเปลี่ยนโยชน์กับการปฏิบัติธรรมขึ้นได้ เช่น เพื่อความโชคดี หรือความมั่งมีร่ำรวย เป็นต้น อาการดังกล่าวนี้ ย่อมไม่ใช่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอันขัดแย้งกับพวก ลัทธิเสียงโชค ลัทธิกรรมเก่า หรือแม้แต่ ลัทธิพระผู้เป็นเจ้า เป็นต้น การยึดมั่นในวาทกรรมของตนเป็นใหญ่ว่าถูกต้อง จึงเป็นเรื่องที่ผิดคลาดเคลื่อนจากความ เป็นจริง ผู้ปฏิบัติธรรมพึงระวังเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้หลงทางออกจากอริยมรรคได้ ไม่ดำเนินชีวิตตาม *หลักมัชฌิมาปฏิปทา-อริยมรรคมีองค์ ๘-และ-อริยสัจ ๔* รวมทั้ง *มัคคญาณ ๔* อันเป็นแนวทางปฏิบัติอันประเสริฐ ฉะนั้น การเห็นความสัมพันธ์ในกาลทั้ง ๓ อย่าง ได้แก่ *อดีต-อนาคต-ปัจจุบัน* จึงเป็นเรื่องสำคัญระหว่างเหตุกับผล ไม่ใช่โชคกลางความสุขความร่ำรวยอะไรทั้งสิ้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นทุกข์ (ทุกข) และเป็นสภาวะที่พึ่งไม่ได้ดังเช่นพระรัตนตรัย ลองคิดพิจารณาทบทวนถึงข้อประพฤติปฏิบัติธรรมของตนว่าดำเนินมาถูกต้องดีหรือไม่ การไม่สำรวจอินทรีย์ทั้งหลาย อาจนำมาสู่ความเดือดร้อนหรือวิบัติสารแค้นก็ได้ ไม่ว่าจะ เป็น “*ทำ-พูด-คิด*” ก็ตาม (กรรม ๓) การไม่รู้จักทบทวนกระบวนการคิดของตนว่าถูกต้องตามกระแสแห่งอริยมรรคนั้น อาจเป็นต้นเหตุนำไปสู่ความฉิบหายวิบัติใดๆ จนถึงความวิปelasหรือความลำเอียงก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การไปสวปประมาทผู้อื่นว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้เพราะขัดเคืองใจ (อริ-ไม่ยินดีด้วยกับคนอื่น กลัวเขาได้ดีกว่า) ยิ่งแสดงว่าตนเองยังไม่สามารถชำระนิรณออกจากจิตใจได้จริง เพราะขาด “*มูทิตาธรรม*” (ความยินดีที่เห็นเขาพ้นทุกข์เป็นสุข) นั่นเอง แล้วจะบอกว่าจิตเป็นอุเบกขาและเอกัคคตาแห่งสมาธิ นั้น ย่อมผิดพลาดอย่างแน่นอน ความผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงเล็กๆ น้อยๆ นี้ เกิดขึ้นเสมอกับผู้ปฏิบัติธรรมที่ประมาทไม่สำรวจระวังอินทรีย์ทั้งหลาย คือ จิตยังสหระคด้วย “*ตัณหา-ทิฐิ-มานะ*” อยู่โดยไม่รู้ตัวอย่างขาดสติ หรือระลึกตัวบ้างระลึกไม่ได้บ้างเป็นไปตามอารมณ์ ไม่ประกอบด้วยปัญญาและเหตุผล เพื่อการบรรลุธรรมวิเศษอย่างแท้จริง นั่นเอง.

